ISSN: 3027-8597 (Online)

JMND
Journal of MCU NakhonDhat
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2569) : Vol.13 No.10 (October 2026)
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND
pp: 192-205

บทความวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*

A STUDY OF THE COMPONENTS A LEARNING ORGANIZATION MODEL OF SCHOOL EXCELLENCE UNDER THE SURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

รังสิญา ช่อผูก*, ประกอบ ใจมั่น, สมคิด สร้อยน้ำ
Rangsiya Chorpook*, Prakob Jaiman, Somkid Sroinam
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: rangsiya.chor@gmail.com
*Tel: 084-807-1025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบ และ 3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 220 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน และผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสัมภาษณ์และตรวจสอบองค์ประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด โดยความต้องการจำเป็นสูงสุดของความเป็นเลิศของสถานศึกษา คือ ด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ ส่วนองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษามีค่า KMO = .849 และองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้มีค่า KMO = .820 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และสามารถอธิบายโครงสร้างของตัวแปรได้อย่างเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่าองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้, ความเป็นเลิศของสถานศึกษา, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

*Received July 20, 2026; Revised August 21, 2026; Accepted September 21, 2026

Abstract

This research aimed to: 1) Study and synthesize the components of a learning organization model for school excellence; 2) Examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of the components; and 3) Conduct exploratory factor analysis and examine the quality of the identified components. A mixed methods research design was employed. The population consisted of school directors and heads of academic affairs in schools under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3. The sample consisted of 220 school directors and heads of academic affairs, selected through proportionate stratified random sampling, along with experts who participated in interviews and the verification of the components. The research instruments consisted of questionnaires and expert interview forms. Data were collected by administering the questionnaires to the sample and conducting expert interviews to verify and confirm the identified components. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNI Modified), and Exploratory Factor Analysis (EFA). The research findings revealed that school excellence consisted of five components and 20 indicators, while the learning organization consisted of eight components and 25 indicators. The highest priority need for school excellence was student quality and outcomes, whereas the highest priority need for the learning organization was vision and strategy. The results of the exploratory factor analysis revealed that the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure was .849 for school excellence and .820 for the learning organization, indicating that the data were suitable for factor analysis and that the extracted factors appropriately represented the underlying structure of the variables. The experts confirmed that the developed components were at the highest level in terms of appropriateness, accuracy, feasibility, and utility.

Keywords: Learning Organization, School Excellence, Exploratory Factor Analysis, Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์และความท้าทายในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สร้างความเป็นเลิศของสถานศึกษาถือเป็นภารกิจสำคัญของทุกประเทศ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการแข่งขันในระดับสากล ทั้งนี้ ผลการประเมิน PISA ได้สะท้อนว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิกในหลายด้าน จึงเป็นความท้าทายสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (OECD, 2023) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น ความเป็นเลิศของสถานศึกษาจึงมิได้สะท้อนเพียงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หากแต่ครอบคลุมถึงคุณภาพการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ คุณภาพครู และระบบการพัฒนาองค์กรที่สามารถสร้างการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง (Senge, P. M., 2006)

แม้ว่าการพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษาจะเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา แต่ผลการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศยังสะท้อนถึงข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านประสิทธิภาพการบริหาร คุณภาพผู้เรียน การพัฒนาครู และการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้การยกระดับคุณภาพการศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง

โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพ การรวมศูนย์อำนาจ และการขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนการพัฒนาครูที่ยังไม่สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศไม่อาจดำเนินการโดยมุ่งพัฒนาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงทั้งการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge, P. M. ที่มุ่งสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และนำความรู้ไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง (Senge, P. M., 2006) องค์การแห่งการเรียนรู้จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ ปรับตัว และขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า สถานศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทายในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลการติดตามคุณภาพการศึกษาปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า แม้สถานศึกษาส่วนใหญ่จะผ่านการประเมินคุณภาพภายในระดับดีเลิศขึ้นไป แต่ด้านคุณภาพผู้เรียนมีสถานศึกษาที่ได้รับผลการประเมินระดับดีเลิศเพียงร้อยละ 62.84 ขณะที่ผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 28.73 คะแนน และภาษาอังกฤษ 32.92 คะแนน ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 20.97 คะแนน และภาษาอังกฤษ 26.48 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบกับผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนมีแนวโน้มลดลง สะท้อนว่าผู้เรียนยังมีข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์และสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกันยังพบปัญหาครูสอนไม่ตรงวิชาเอก การขาดแคลนอัตรากำลัง การพัฒนาวิชาชีพที่ไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งการบริหารที่ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2567) สภาพปัญหาดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาองค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง และสะท้อนความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา บุคลากร และผู้เรียนอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาใช้เป็นกลไกในการยกระดับสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาองค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ตลอดจนวิเคราะห์และตรวจสอบองค์ประกอบที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อให้ได้องค์ประกอบและสารสนเทศเชิงประจักษ์ที่มีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบท ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารและครู การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัย เชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงประจักษ์และเชิงลึก โดยนำผลจากทั้งสองส่วนมาเชื่อมโยงและตีความร่วมกันในการสรุปและยืนยันองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 151 โรงเรียน รวม 302 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน จาก 110 โรงเรียน โดยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนเป็นตัวแทนของสถานศึกษา จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน และครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 1 คน ทั้งนี้ หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ บุคคล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยกำหนดอำเภอเป็นชั้นภูมิ (Strata) และสุ่มเลือกโรงเรียนในแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก ส่วนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน คัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา องค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์การแห่งการเรียนรู้ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวชี้วัดจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวัดด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อ (ร่าง) องค์ประกอบ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.873 และ 0.851 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ 0.70 (Cronbach, L. J., 1951)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร จากนั้นเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่าน Google Forms จากกลุ่มตัวอย่าง 220 คน ได้แบบสอบถามครบถ้วนร้อยละ 100 และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยประสานและชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนเก็บข้อมูล พร้อมขอความยินยอมในการบันทึกเสียงหรือถ่ายภาพตามความเหมาะสม เก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนแบบ Varimax โดยกำหนดเกณฑ์ KMO ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป Bartlett's Test มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า Eigenvalue มากกว่า 1.00 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป ส่วนข้อมูล

เชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ร่วมกับการตรวจสอบข้อค้นพบโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา พบว่า 1) องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด และ 2) องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ มีทั้งหมด 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ที่	ตัวชี้วัด
1. ด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ (5 ตัวชี้วัด)	1.1	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด
	1.2	นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา
	1.3	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
	1.4	นักเรียนมีทักษะชีวิตและความพร้อมในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ
	1.5	สถานศึกษามีระบบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างเป็นระบบ
2. ด้านการนำองค์กร (4 ตัวชี้วัด)	2.1	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและกำหนดทิศทางทางวิชาการ
	2.2	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ
	2.3	ผู้บริหารขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา
	2.4	ผู้บริหารสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งด้วยการสื่อสารและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านคุณภาพครูและบุคลากร (4 ตัวชี้วัด)	3.1	ครูมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้
	3.2	ครูใช้เทคโนโลยี วิจัย และพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน
	3.3	ครูมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
	3.4	ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทางวิชาชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (4 ตัวชี้วัด)	4.1	สถานศึกษามีระบบการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน
	4.2	สถานศึกษาจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม
	4.3	สถานศึกษาจัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา และมีการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง
	4.4	สถานศึกษาจัดการความรู้ สร้างนวัตกรรม และใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาองค์กร
5. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย (3 ตัวชี้วัด)	5.1	สถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย
	5.2	สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้
	5.3	สถานศึกษาสื่อสารและรายงานผลการดำเนินงานต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) คุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ (5 ตัวชี้วัด) 2) การนำองค์กร (4 ตัวชี้วัด) 3) คุณภาพครูและบุคลากร (4 ตัวชี้วัด) 4) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (4 ตัวชี้วัด) และ 5) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย (3 ตัวชี้วัด)

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบ	ที่	ตัวชี้วัด
1. ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (3 ตัวชี้วัด)	1.1	องค์การกำหนดและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ สู่การปฏิบัติร่วมกัน
	1.2	บุคลากรมีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ขององค์การ
	1.3	องค์การมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ (3 ตัวชี้วัด)	2.1	องค์การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดการความรู้และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
	2.2	องค์การนำข้อมูลและสารสนเทศมาใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อพัฒนาองค์การ
	2.3	องค์การแสวงหาและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน
3. ด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ (4 ตัวชี้วัด)	3.1	องค์การมีโครงสร้าง วัฒนธรรม และการสื่อสารที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการแบ่งปันองค์ความรู้
	3.2	องค์การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
	3.3	บุคลากรพร้อมปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาองค์กร
	3.4	บุคลากรสามารถคิดเชิงระบบและวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร (3 ตัวชี้วัด)	4.1	องค์การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
	4.2	องค์การยกย่อง เชิดชูเกียรติ และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาตนเอง
	4.3	องค์การมีระบบประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร
5. ด้านการเรียนรู้พหุระดับ (3 ตัวชี้วัด)	5.1	บุคลากรและองค์การมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
	5.2	ทีมงานในองค์การมีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ
	5.3	องค์การมีระบบจัดเก็บองค์ความรู้ที่บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้
6. ด้านภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (4 ตัวชี้วัด)	6.1	ผู้บริหารเป็นแบบอย่างของบุคคลแห่งการเรียนรู้
	6.2	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากร
	6.3	ผู้บริหารกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้
	6.4	ผู้บริหารยอมรับว่าความผิดพลาดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้และการพัฒนา
7. ด้านการจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3 ตัวชี้วัด)	7.1	องค์การมีกระบวนการค้นหาและรวบรวมองค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ
	7.2	องค์การส่งเสริมการจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรอย่างเป็นระบบ
	7.3	บุคลากรนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
8. ด้านการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม (2 ตัวชี้วัด)	8.1	องค์การส่งเสริมการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการทำงานร่วมกันในการตัดสินใจและพัฒนาองค์การ
	8.2	องค์การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาองค์การ

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (3 ตัวชี้วัด) 2) เทคโนโลยีและสารสนเทศ (3 ตัวชี้วัด) 3) โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ (4 ตัวชี้วัด) 4) การพัฒนาบุคลากร (3 ตัวชี้วัด) 5) การเรียนรู้พหุระดับ (3 ตัวชี้วัด) 6) ภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (4 ตัวชี้วัด) 7) การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3 ตัวชี้วัด) และ 8) การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม (2 ตัวชี้วัด)

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศ ของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.67) และมีค่าเฉลี่ยสภาพ ที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.40) เช่นเดียวกับองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.79) และมีค่าเฉลี่ยสภาพ ที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีช่องว่าง ระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในทุกองค์ประกอบ

เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา พบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษามีค่า PNI Modified เฉลี่ยเท่ากับ 0.27 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ (PNI Modified = 0.32) รองลงมา คือ ด้านการนำองค์กร (0.30) ด้านคุณภาพครูและบุคลากร (0.26) ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (0.24) และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (0.21) ตามลำดับ

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้มีค่า PNI Modified เฉลี่ยเท่ากับ 0.27 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ (PNI Modified = 0.33) รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ (0.30) ด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ (0.28) ด้านการพัฒนาบุคลากร (0.27) ด้านภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (0.25) ด้านการเรียนรู้พหุระดับ (0.26) ด้านการจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (0.24) และด้านการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (0.22) ตามลำดับ ดังปรากฏผลในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) รายด้านขององค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา

องค์ประกอบของความเป็นเลิศ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
ของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	Modified	
ด้านที่ 1 การนำองค์กร	3.70	0.63	มาก	4.80	0.38	มากที่สุด	0.30	2
ด้านที่ 2 คุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์	3.62	0.68	มาก	4.78	0.40	มากที่สุด	0.32	1
ด้านที่ 3 คุณภาพครูและบุคลากร	3.80	0.69	มาก	4.78	0.39	มากที่สุด	0.26	3
ด้านที่ 4 การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ	3.86	0.64	มาก	4.77	0.41	มากที่สุด	0.24	4
ด้านที่ 5 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย	3.92	0.70	มาก	4.73	0.43	มากที่สุด	0.21	5

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.67) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.40) โดยมีค่า PNI Modified เฉลี่ยเท่ากับ 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI Modified = 0.32) รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำองค์กร (PNI Modified = 0.30) ด้านคุณภาพครูและบุคลากร (PNI Modified = 0.26) ด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (PNI Modified = 0.24) และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (PNI Modified = 0.21) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) รายด้านขององค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
ด้านที่ 1 การเรียนรู้พหุระดับ	3.81	0.81	มาก	4.8	0.4	มากที่สุด	0.26	5
ด้านที่ 2 การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.88	0.82	มาก	4.82	0.38	มากที่สุด	0.24	7
ด้านที่ 3 ภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.84	0.78	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด	0.25	6
ด้านที่ 4 โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ	3.75	0.8	มาก	4.8	0.4	มากที่สุด	0.28	3
ด้านที่ 5 วิสัยทัศน์และกลยุทธ์	3.65	0.78	มาก	4.85	0.36	มากที่สุด	0.33	1
ด้านที่ 6 เทคโนโลยีและสารสนเทศ	3.72	0.81	มาก	4.82	0.38	มากที่สุด	0.30	2
ด้านที่ 7 การพัฒนาบุคลากร	3.78	0.79	มาก	4.81	0.39	มากที่สุด	0.27	4
ด้านที่ 8 การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม	3.92	0.76	มาก	4.8	0.4	มากที่สุด	0.22	8

จากตารางที่ 4 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.79) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.39) โดยมีค่า PNI Modified เฉลี่ยเท่ากับ 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด (PNI Modified = 0.33) โดยมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.78) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) ส่วนด้านการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำที่สุด (PNI Modified = 0.22) โดยมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.76) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40)

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและหมุนแกนแบบมุมฉากด้วยวิธีแวริแมกซ์ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน พบว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยความเป็นเลิศของสถานศึกษามีค่า KMO เท่ากับ 0.849 และ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า Chi-Square เท่ากับ 3,824.342, df = 406, p < .001 สามารถสกัดได้ 5 องค์ประกอบ และอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 67.406 ส่วนองค์การแห่งการเรียนรู้มีค่า KMO เท่ากับ 0.820 และ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า Chi-Square เท่ากับ 6,064.467, df = 1,035, p < .001 สามารถสกัดได้ 8 องค์ประกอบ และอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 67.461 โดยพิจารณาเก็บตัวแปรที่มีค่า Eigenvalue มากกว่า 1.00 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป มีค่า Communality ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และไม่มีปัญหา Cross-loading ตามเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนด ทั้งนี้ ค่า Eigenvalue ร้อยละความแปรปรวน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่า Communality และผลการพิจารณา Cross-loading ของแต่ละตัวแปรแสดงไว้ในตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่า KMO และ Bartlett's Test ขององค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้

ค่าสถิติ	องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา	องค์ประกอบรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	0.849	0.820
Bartlett's Approx. Chi-Square	3,824.342	6,064.467
df	406	1,035
Sig.	.000	.000

จากตารางที่ 5 พบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษามีค่า KMO เท่ากับ 0.849 และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้มีค่า KMO เท่ากับ 0.820 ซึ่งทั้งสองค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.80 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในระดับดีมากสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ประกอบกับผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (Sig. = .000) ทั้งสองชุดข้อมูล

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขององค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาและรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบ	จำนวนองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	Eigenvalue	ร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้	Factor Loading	Communality
องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา	5	20	> 1.00	67.406	0.706 - 0.891	0.524 - 0.803
องค์ประกอบรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้	8	25	> 1.00	67.461	0.648 - 0.904	0.480 - 0.834

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวแปร และองค์ประกอบรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 25 ตัวแปร โดยทุกองค์ประกอบมีค่า Eigenvalue มากกว่า 1.00 อธิบายความแปรปรวนสะสมได้ ร้อยละ 67.406 และร้อยละ 67.461 ตามลำดับ ทั้งนี้ ตัวแปรทุกข้อมีค่า Factor Loading อยู่ระหว่าง 0.706 - 0.891 และ 0.648 - 0.904 ตามลำดับ และมีค่า Communality อยู่ระหว่าง 0.524 - 0.803 และ 0.480 - 0.834 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทุกข้อมีความเหมาะสมในการเป็นองค์ประกอบและสามารถอธิบายโครงสร้างขององค์ประกอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบที่สกัดได้มีความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ขององค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.18) และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.03) จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง มีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและสังเคราะห์ของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา มีประเด็นอภิปรายดังผลการวิจัยพบว่า

1.1 องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ การนำองค์กร คุณภาพครูและบุคลากร การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงเชิงระบบตั้งแต่ภาวะผู้นำของผู้บริหารการบริหารจัดการ การพัฒนาครู ไปจนถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่คุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้จากบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษาที่มีความหลากหลาย

ทั้งด้านขนาดและบริบทพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องอาศัยการนำองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธิภา เหล็กคงสันเทียะ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 พบองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ คุณภาพนักเรียน คุณภาพครู คุณภาพการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตร และการบริหารแบบมีส่วนร่วม (พุทธิภา เหล็กคงสันเทียะ, 2562) นอกจากนี้ ในส่วนงานวิจัยต่างประเทศยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Heck, R. H. & Hallinger, P. พบว่า ภาวะผู้นำแบบกระจาย ส่งผลเชิงบวกต่อศักยภาพการพัฒนาสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เนื่องจากการกระจายบทบาทความเป็นผู้นำช่วยเสริมสร้างความร่วมมือของครูและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรสถานศึกษา (Heck, R. H. & Hallinger, P., 2010) ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีความสอดคล้องกับทั้งแนวคิดสากลและหลักฐานเชิงประจักษ์จากงานวิจัยต่างประเทศ

1.2 องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ได้แก่ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ การพัฒนาบุคลากร การเรียนรู้พหุระดับ ภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ซึ่งทำงานเชื่อมโยงกันตั้งแต่การกำหนดทิศทางไปจนถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ทั้งนี้ สอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่กำลังมุ่งยกระดับคุณภาพสถานศึกษาภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์กรให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัว และสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และเครือข่ายทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศม วรประวัติ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งพบองค์ประกอบสำคัญ 8 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยส่งเสริมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และพัฒนางาน กลยุทธ์องค์กร กระบวนการปฏิบัติงาน การประเมินผล และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (ทศม วรประวัติ, 2565) นอกจากนี้ ในส่วนงานวิจัยต่างประเทศยังสอดคล้องกับเซอร์ราท ที่เสนอแนวคิดเสาหลัก 7 ประการขององค์การแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเรียนรู้ระดับบุคคล การมีแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม การคิด เชิงระบบ การบริหารความรู้ และภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Serrat, O., 2017) แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ที่ผู้วิจัยค้นพบมีความสอดคล้องกับทั้งฐานทฤษฎีหลักและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ ทั้งในบริบทไทยและต่างประเทศ

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้งสองด้านมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78 และ 3.79) แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77 และ 4.81) สะท้อนช่องว่างที่ต้องพัฒนา โดยด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในความเป็นเลิศของสถานศึกษา (PNI = 0.32) ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้จากบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่แม้สถานศึกษาจะมีระบบบริหารและการประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง แต่ยังเผชิญความท้าทายในการยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง (OECD, 2023) ขณะที่ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ (PNI = 0.33) สอดคล้องกับ Fullan, M. ที่ชี้ว่า วิสัยทัศน์ร่วมเป็นรากฐานสำคัญที่ต้องมาก่อน

องค์ประกอบด้านอื่น ความสัมพันธ์นี้จึงสะท้อนว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต้องเริ่มจากการวางวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนขององค์การเป็นอันดับแรก (Fullan, M., 2025)

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสามารถยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา (KMO = 0.849) และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ (KMO = 0.820) ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นสามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากองค์ประกอบทั้งหมดเกิดจากการสังเคราะห์ทฤษฎีร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของพื้นที่ศึกษา จึงทำให้โครงสร้างองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานจริงของสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hair, J. F. et al. ที่เสนอว่า ค่า KMO ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไปสะท้อนว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในระดับดีมากสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และทำให้ผลการสกัดองค์ประกอบมีความน่าเชื่อถือ (Hair, J. F. et al., 2019) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Marsick, V. J. & Watkins, K. E. ผู้พัฒนาแนวคิดและเครื่องมือวัดองค์การแห่งการเรียนรู้ (Dimensions of the Learning Organization Questionnaire: DLOQ) ซึ่งอธิบายว่า องค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้สามารถตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างได้ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสถิติ และแต่ละองค์ประกอบสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทขององค์กรที่ศึกษา (Marsick, V. J. & Watkins, K. E., 2003) ผลการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน ยังพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.76 - 4.87) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินของ Stufflebeam, D. L. & Coryn, C. L. S. ที่เสนอว่า การประเมินรูปแบบควรพิจารณาทั้งด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เพื่อที่จะยืนยันคุณภาพของรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง (Stufflebeam, D. L. & Coryn, C. L. S., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) ที่โดดเด่นที่สุด คือ การค้นพบว่า องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาไม่ได้เกิดจากการพัฒนาองค์ประกอบด้านคุณภาพเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ทั้ง 8 องค์ประกอบเข้าด้วยกัน จนเกิดกลไกการขับเคลื่อนความเป็นเลิศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนความเป็นเลิศของสถานศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 2) เทคโนโลยีและสารสนเทศ 3) ภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การเรียนรู้พหุระดับ 7) การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 8) การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความเป็นเลิศของสถานศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) คุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์ 3) คุณภาพครูและบุคลากร 4) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และ 5) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุความเป็นเลิศควรดำเนินการผ่านการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ทั้งระบบ มากกว่าการพัฒนาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงลำพัง จึงสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ และการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน นำเสนอเป็น โมเดลองค์ความรู้ (Knowledge Model) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา
(The Components of the Learning Organization Model for School Excellence)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้มี 8 องค์ประกอบ เมื่อนำองค์ประกอบดังกล่าวไปศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบทั้งสองด้านมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก แต่มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในองค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษา (PNI = 0.32) ในขณะที่ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ (PNI = 0.33) และเมื่อนำองค์ประกอบไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและตรวจสอบคุณภาพ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสามารถยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษา (KMO = 0.849) และองค์ประกอบของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ (KMO = 0.820) อยู่ในระดับดีมาก ผลการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน จนได้องค์ประกอบฉบับสมบูรณ์เป็นความเป็นเลิศของสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด และรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ 8 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ซึ่งพร้อมนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนารูปแบบในระยะต่อไปของการวิจัย จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยจำแนกตามกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดทั้ง 5 ด้าน ของความเป็นเลิศของสถานศึกษา และ 8 ด้าน ของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ไปใช้เป็นกรอบในการประเมินตนเอง (Self-Assessment) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง นอกจากนี้ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่าด้านคุณภาพนักเรียนและผลลัพธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ

ทักษะศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนเป็นลำดับแรก ในขณะเดียวกัน เนื่องจากด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารจึงควรเริ่มต้นการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นทิศทางร่วมกันของบุคลากรทุกคน ก่อนขยายผลไปสู่องค์ประกอบด้านอื่น ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็สามารถนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศได้อย่างเป็นระบบเช่นกัน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยบูรณาการองค์ประกอบทั้งสองด้านเข้าด้วยกันในเชิงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบในสถานศึกษาจริงต่อไป นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาและองค์การแห่งการเรียนรู้ในบริบทสถานศึกษาขนาดอื่น เช่น ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ หรือสังกัดอื่น เป็นต้น เพื่อตรวจสอบว่าองค์ประกอบที่ค้นพบมีความเป็นสากลหรือแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษาหรือไม่ และท้ายที่สุด ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมในสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อถอดบทเรียนและปัจจัยความสำเร็จเชิงลึกที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

ทศม วรประวัติ. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนเพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พุทธิภา เหล็กคงสันเทียะ. (2562). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334.

Fullan, M. (2025). The new meaning of educational change. (6th ed.). New York: Teachers College Press.

Hair, J. F. et al. (2019). Multivariate data analysis. (8th ed.). Andover, Hampshire: Cengage Learning.

Heck, R. H. & Hallinger, P. (2010). Testing a longitudinal model of distributed leadership effects on school improvement. The Leadership Quarterly, 21(5), 867-885.

Marsick, V. J. & Watkins, K. E. (2003). Demonstrating the value of an organization's learning culture: The dimensions of the learning organization questionnaire. Advances in Developing Human Resources, 5(2), 132-151.

OECD. (2023). PISA 2022 results: The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

Senge, P. M. (2006). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. (2nd ed.). New York: Doubleday.

Serrat, O. (2017). Knowledge solutions: Tools, methods, and approaches to drive organizational performance. Singapore: Springer.

Stufflebeam, D. L. & Coryn, C. L. S. (2014). Evaluation theory, models, and applications. (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.